

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Zápis o části státní závěrečné zkoušky Obhajoba diplomové práce

Akademický rok: 2022/2023

Jméno a příjmení studenta: Bc. Alena Bezoušková
Identifikační číslo studenta: 29335648

Typ studijního programu: navazující magisterský
Studijní program: Filozofie
Studijní obor: Filozofie
ID studia: 667133

Název práce: Naděje u Tomáše Akvinského
Pracoviště práce: Ústav filosofie a religionistiky (21-UFAR)
Jazyk práce: čeština
Jazyk obhajoby: čeština
Vedoucí práce: Anna Tropia, Ph.D.
Oponent(i): doc. Mgr. Václav Němec, Ph.D.
Datum obhajoby: 02.02.2023 **Místo obhajoby:** Praha
Termín: řádný

Průběh obhajoby:

Autorka se ve své práci věnovala tématu naděje u Tomáše Akvinského. Tomáš podle jejího bádání naději definuje skrze vlastní předmět. Předmět je pro člověka cosi dobrého, ale obtížně dosažitelného. Tomáš přitom lidskou naději dělí na naději vášně a naději ctnosti. Naděje, kterou je vášeň, patří do sféry smyslové složky duše, a naděje, kterou je ctnost, patří do rozumové složky duše. Podle autorčina čtení Tomáše získává člověk nejprve naději vášně, a až následně se u něj rozvíjí naděje ctnosti. Tak také postupuje ve svém výkladu.

Podle Autorčina čtení Tomáše dochází k tomu, že naděje, kterou je vášeň, podporuje lidskou činnost. Naději vášně Tomáš definuje jakožto akt smyslového tíhnutí, který se zaměřuje na předměty poznávané skrze smyslové vnímání, tj. jedná se o naději každodenní. Autorka dovozuje, že jelikož i zvířata mají smyslovost, mají proto naději, kterou je vášeň.

Autorka u Akvinského spatřuje souvislost naděje s činností v rozdělení vášni na vznětlivé a žádostivé. Žádostivé vášně se orientují na cíl či dobro. Za příklad zde Autorka uvádí vášeň, jíž je láska. Dále hovoří o vášních vznětlivých, jež se nesoustředí přímo na cíl, nýbrž na to, jak se cíleného dobra dobrat či jak uniknout zlu. Naděje je podle autorčina čtení vášní vznětlivou, jež zajišťuje pohyb k vytyčenému cíli. V tomto smyslu Autorka schematizuje proces kultivace dvou druhů vášně: (1) Nejdříve si skrze žádostivou vášeň člověk vytváří k cíli vztah, (2) následně vznětlivá vášeň zajišťuje postup ke kýženému cíli. (3) Po dosažení dobra nastává znovu moment vášně žádostivé, jež si dosaženého dobra užívá. Naděje se tedy pojí se slastí, a to zejména protože u každého

předmětu naděje platí: víme, že je nám tento předmět dosažitelný. Ale přestože je naděje slastná, člověk při ní cítí smutek, jelikož nikdy nedosahuje dobra zcela. Takový smutek nás však, jak tvrdí autorka, podle Akvinského motivuje k tomu, abychom dobra dosáhli. Autorka se ve své práci dále zaměřuje na diskusi, která o naději probíhá mezi Aristotelem a svatým Pavlem. Domnívá se přitom, že je Tomášův přístup bližší Aristotelovu. Svatý Pavel totiž spatřuje význam naděje v jakémsi vyčkávání na spasení. V tomto smyslu zajišťuje naděje v Pavlově pojetí stabilitu ve víře. Zde Autorka práce spatřuje významnou odchylku od Pavlova přístupu. Tomáš totiž na rozdíl od Pavla chápe naději jako vášeň a odvozuje ji od lidského zaměření na konkrétní předměty. V tomto smyslu žiznivec doufá, že se napije a nemocný doufá v lék. Podle autorky se u Akvinského jedná o naději činnou, o naději spojenou s jednáním, čímž se Tomáš přibližuje Aristotelovi.

Následně autorka pojednává o druhé části, kde se věnuje teologickým ctnostem, mezi něž patří naděje. Takové ctnosti do člověka vkládá Bůh. Teologická ctnost je podle Autorky podmínkou toho, aby člověk mohl dosáhnout blaženosti po smrti. Autorka u Tomáše popisuje tři teologické ctnosti: Víru, naději a lásku (charitas). Proces kultivace zmíněných ctností autorka následně schematizuje: (1) Nejdříve má člověk víru, (2) víra člověku ukazuje, v co má doufat a (3) skrze doufání se dobereme lásky. Autorka znovu akcentuje to, že naděje není pasivní. Naděje jako ctnost se podle ní projevuje činností, ač se jedná spíše o činnost vnitřní. Ta se podle autorky projevuje proměňováním doufajících.

Autorka se znovu obrací ke komparaci Pavla a Aristotela. Vnitřní změna se podle ní u Pavla odehrává při přijetí Krista, zatímco u Akvinského se tato změna odehrává stále skrze činnost (podobně jak je tomu u Aristotela).

Školitelka chválí autorku za její autonomii a preciznost. Téma naděje u Akvinského Školitelka zhodnocuje jako nedostatečně probádané. Školitelka vyzdvihuje Autorčinu syntézu a hodnotí Autorčinu práci jako mimořádně zdařilou. Školitelka následně Autorku vyzývá, aby rozvedla dva nejasné body: (1) místo, které má milost v Tomášově nauce o naději (2) místo, které má podle Tomáše naděje u zvířat. Oponent Autorku práce chválí za její schopnost soustředit se na téma. Je toho názoru, že Autorka práce podává velmi komplexní pojetí naděje. Jako nedostatek naopak Oponent chápe příliš stručný rozsah textové báze. Upozorňuje přitom na spis Quaestiones disputatae de virtutibus, který by dle jeho mínění bylo dobré vzhledem k motivu práce pojednat. Jako nedostatek také spatřuje příliš stručnou analýzu pojmu ctnosti a příliš stručné zhodnocení dvou pojmů ctnosti. Upozorňuje v tomto smyslu na pojem střednosti u Aristotela a říká, že Akvinský tohoto pojmu neužívá ve vztahu k teologickým ctnostem.

Ve své odpovědi Autorka souhlasí s Oponentem. Tvrdí, že mohla hlouběji analyzovat pojem ctnosti. Konstatuje také, že by v případě oddělení přirozené a nadpřirozené ctnosti vynikl lépe pojem naděje. Souhlasí přitom s Oponentem v jeho akcentu na souhrnu naděje a víry. Autorka rozvádí pojem ctnosti. Podle Autorky je v Tomášově filosofii a teologii milost zásadní, projevuje se Božím působením na člověka a na jeho chování. Bůh může působit buď přímo, nebo skrze do člověka vložený habitus milosti, který spočívá přímo na esenci duši. Až skrze tento habitus se u člověka mohou zrodit teologické ctnosti.

Autorka rozvádí pojem naděje u zvířat. Říká, že nakolik jsou vášně větší smyslovosti, kterou mají i zvířata, mohou mít zvířata vášně. Autorka přitom uvádí příklad, když se liška honí za ptákem, doufá, že ho uchopí. Zvířata tedy mají instinkty, které jim zaručují jejich předměty vášně, a tak postrádají například planou naději, neboť jednájí intuitivně a neumí brát ohled na budoucnost.

Člen komise se dotazuje, jestli se takové naději může říkat naděje a jestli by nebylo lepší najít jiný pojem? Má totiž za to, že se od

předloženého pojetí naděje u člověka zvířecí naděje příliš odlišuje. Autorka v odpovědi upozorňuje na to, že Akvinský definuje pojem naděje skrze předmět. Zvíře má podle Autorky přirozené tíhnutí, jež mu takovou nadějí umožňuje. Tento instinkt do zvířete vkládá Bůh jakožto přirozenou ctnost. Podle autorky tedy v případě zvířat lze mluvit o naději, nicméně musíme jejich naději odlišit od té, k níž mají přístup rozumově nadané bytosti. Komise hodnotí práci jako výbornou.

Klasifikace obhajoby:

výborně (1)

Předseda komise:

Dr. phil. habil. Jindřich Karásek, Dr.

.....

Členové komise:

Daniele De Santis, Dott. Ric.

.....

Mgr. Robert Roreitner

.....